

PHÁT TRIỂN DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA Ở THÀNH PHỐ HÀ NỘI TRONG BỐI CẢNH CÁCH MẠNG CÔNG NGHIỆP 4.0

Nguyễn Thị Hạnh

Trường Đại học Sư phạm - ĐH Thái Nguyên

TÓM TẮT

Cách mạng công nghiệp lần thứ tư (cách mạng công nghiệp 4.0) tạo ra kỷ nguyên phát triển mới trong tất cả các lĩnh vực, đặc biệt là công nghệ và kinh tế. Trong thời đại doanh nghiệp công nghệ, sự phát triển của doanh nghiệp tư nhân, đặc biệt là hệ thống doanh nghiệp nhỏ và vừa không chỉ là sự tận dụng các thời cơ tốt mà còn là cách thức để phát triển khu vực kinh tế tư nhân nói riêng, phát triển toàn bộ nền kinh tế nói chung. Tại Diễn đàn kinh tế tư nhân 2019, diễn ra tại Hà Nội, Thủ tướng chính phủ cũng đề cao việc hỗ trợ các doanh nghiệp tư nhân nói chung, các doanh nghiệp nhỏ và vừa nói riêng trong bối cảnh mới. Trong phạm vi bài viết, tác giả đã sử dụng các phương pháp nghiên cứu: tổng hợp, thống kê, phân tích, so sánh để làm rõ những rào cản trong phát triển các doanh nghiệp nhỏ và vừa; gợi ý một số giải pháp phát triển loại hình doanh nghiệp này trên địa bàn Hà Nội trong bối cảnh cách mạng công nghiệp 4.0. Bài báo có ý nghĩa lý luận và ý nghĩa thực tiễn lớn trong phát triển các doanh nghiệp nhỏ và vừa nói riêng, phát triển kinh tế tư nhân nói chung ở Hà Nội trong bối cảnh mới.

Từ khóa: *Doanh nghiệp tư nhân; doanh nghiệp nhỏ và vừa; cách mạng công nghiệp 4.0; doanh nghiệp tư nhân Hà Nội; doanh nghiệp công nghệ.*

Ngày nhận bài: 07/8/2020; Ngày hoàn thiện: 04/9/2020; Ngày đăng: 09/9/2020

DEVELOPING SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN HANOI CITY IN THE INDUSTRIAL REVOLUTION CONTEXT 4.0

Nguyen Thi Hanh

TNU - University of Education

ABSTRACT

The fourth industrial revolution (industrial revolution 4.0) created a new era of development in all fields, especially in technology and economy. In the age of technology enterprises, the development of private enterprises, specifically small and medium-sized enterprises, is not only the use of good opportunities but also a way to develop the private economic zone in particular and develop the whole economy in general. At the 2019 Private Economic Forum, taking place in Hanoi, the Prime Minister also emphasized supporting private enterprises in general, small and medium-sized enterprises in particular in the new context. Within the scope of the article, the author has used the research methods: synthesis, statistics, analysis, comparison to clarify the barriers in the development of small and medium-sized enterprises in Hanoi and suggest some solutions to develop this type of enterprises in Hanoi in the context of industrial revolution 4.0. The article has great theoretical meaning and practical significance in the development of small and medium-sized enterprises in particular, and the development of the private economy in Hanoi city in the new context.

Keywords: *Private enterprises; small and medium-sized enterprises; industrial revolution 4.0; Hanoi private enterprises; technological enterprises.*

Received: 07/8/2020; Revised: 04/9/2020; Published: 09/9/2020

Email: hanhnt@tnue.edu.vn

<http://jst.tnu.edu.vn>; Email: jst@tnu.edu.vn

1. Đặt vấn đề

Từ Đại hội XI của Đảng đã xác định kinh tế tư nhân là động lực quan trọng trong phát triển kinh tế thị trường. Thực tế trong những năm qua, kinh tế tư nhân đã thể hiện tốt vai trò của mình trong giải quyết việc làm, đóng góp ngân sách cũng như khai thác tốt mọi nguồn lực đầu vào cho phát triển kinh tế. Trong khu vực này, hệ thống doanh nghiệp nhỏ và vừa (DNNVV) là mô hình hoạt động hiệu quả nhất. Hà Nội là một trung tâm kinh tế quan trọng của cả nước, do đó, sự phát triển của khu vực kinh tế tư nhân nói chung, các DNNVV nói riêng trên địa bàn Thành phố đang được đặc biệt quan tâm. Vậy trong bối cảnh cách mạng công nghiệp 4.0, các DNNVV trên địa bàn thành phố Hà Nội phát triển như thế nào? Cần có những giải pháp gì để thúc đẩy sự phát triển của hệ thống các DNNVV trên địa bàn thành phố Hà Nội? Bài báo sẽ tập trung làm rõ những vấn đề này.

2. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu vấn đề phát triển DNNVV ở thành phố Hà Nội trong bối cảnh cách mạng công nghiệp 4.0, tác giả đã sử dụng các phương pháp nghiên cứu tổng hợp, thống kê, phân tích, so sánh để làm rõ thực trạng phát triển của hệ thống các DNNVV trên địa bàn thành phố Hà Nội dưới tác động của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư, đồng thời chỉ ra những rào cản trong phát triển các doanh nghiệp này trong bối cảnh mới. Từ đó, tác giả đề xuất một số giải pháp phát triển các DNNVV ở Hà Nội trong bối cảnh cách mạng công nghiệp 4.0.

3. Nội dung

3.1. Khái quát thực trạng phát triển của doanh nghiệp nhỏ và vừa trên địa bàn thành phố Hà Nội từ 2010 đến nay và tác động của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 đối với sự phát triển của loại hình doanh nghiệp này

3.1.1. Khái quát về tình hình phát triển của DNNVV trên địa bàn Hà Nội từ 2010 đến nay

Theo số liệu thống kê của Sở Kế hoạch và Đầu tư Hà Nội, tổng số doanh nghiệp đăng ký

hoạt động trên địa bàn Hà Nội tính đến hết quý I/2020 là 262.781 doanh nghiệp, trong đó có 254.819 DNNVV. Số doanh nghiệp thành lập mới những năm gần đây tăng nhanh, số lượng doanh nghiệp Hà Nội tăng trung bình khoảng từ 10% - 15%/năm (giai đoạn từ 2010 đến nay). Bình quân cứ 30 người dân Thủ đô có 1 doanh nghiệp được đăng ký thành lập, cao gấp 5 lần mức bình quân chung cả nước; bình quân chung cả nước khoảng hơn 160 người dân/1 doanh nghiệp. Trong những năm qua, hệ thống DNNVV trên địa bàn Hà Nội đã có sự phát triển đáng kể, thể hiện qua các con số thống kê của Sở Kế hoạch và Đầu tư Hà Nội về tình hình, tăng trưởng, phát triển của doanh nghiệp. Cụ thể, DNNVV chiếm 97% trên tổng số doanh nghiệp trên địa bàn, tạo ra khoảng 60% việc làm cho người lao động, đem lại thu nhập cho người lao động từ 5 đến 7 triệu/người/tháng; đồng thời chiếm 40,9% nguồn vốn huy động sản xuất kinh doanh và 44,8% về doanh thu; đóng góp 30% vào nguồn thu ngân sách của Thành phố [1]. Các DNNVV trên địa bàn Hà Nội tập trung chủ yếu vào một số ngành như bán buôn, bán lẻ (25%); công nghiệp (17%); công nghệ thông tin truyền thông (16%); xây dựng (15%)...

Nguyên nhân cơ bản của những thành tựu trên là do hoạt động công tác hỗ trợ DNNVV của Hà Nội luôn được đánh giá cao so với các địa phương khác của cả nước. Hà Nội đã có nhiều chương trình cải thiện môi trường đầu tư kinh doanh thuận lợi, cũng như cải cách thủ tục hành chính để hỗ trợ doanh nghiệp khởi nghiệp và khởi nghiệp sáng tạo, đặc biệt là khu vực doanh nghiệp tư nhân; nâng cao chất lượng dịch vụ công thông qua nâng cao tỷ lệ và chất lượng dịch vụ công mức độ 3, mức độ 4 để phục vụ người dân và doanh nghiệp; kết nối cung cầu, liên kết các vùng; hỗ trợ cho các doanh nghiệp trong chương trình xúc tiến đầu tư để giới thiệu sản phẩm tại các hội chợ trong nước và quốc tế...

Thực tế, bên cạnh những thành tựu đã đạt được, các DNNVV đang gặp 3 khó khăn lớn.

Thứ nhất, quy mô của các doanh nghiệp còn nhỏ, thiếu vốn dẫn đến hoạt động còn manh mún, nhỏ lẻ, chưa bài bản, thiếu tầm nhìn chiến lược phát triển dài hơi, bền vững. *Thứ hai*, hạn chế về công nghệ do thiếu vốn đầu tư. Các số liệu thống kê cho thấy, phần lớn doanh nghiệp Việt Nam nói chung, các doanh nghiệp trên địa bàn Hà Nội nói riêng vẫn sử dụng công nghệ lạc hậu so với mức trung bình của thế giới từ 2 đến 3 thế hệ [2]. Thêm vào đó, số doanh nghiệp chú trọng đầu tư cho khoa học - công nghệ hiện tại không nhiều. Việc đổi mới công nghệ của các doanh nghiệp còn diễn ra chậm chạp. *Thứ ba*, trình độ quản lý và chất lượng nguồn lao động còn bất cập. Phần lớn lực lượng lao động trong các DNNVV chưa qua đào tạo chuyên môn kỹ thuật. Về trình độ quản lý, đa số các chủ doanh nghiệp, ngay cả những người có trình độ học vấn từ cao đẳng và đại học trở lên cũng ít người được đào tạo về kiến thức kinh tế và quản trị doanh nghiệp, các lớp về pháp luật trong kinh doanh... Những điều này dẫn đến hiệu quả sản xuất kinh doanh yếu kém của DNNVV và khiến các doanh nghiệp này khó có thể cạnh tranh với sự phát triển mạnh mẽ của doanh nghiệp nước ngoài, các nhãn hàng ngày một nhiều tại Việt Nam.

3.1.2. Cách mạng công nghiệp 4.0 và tác động của nó đối với sự phát triển của hệ thống DNNVV trên địa bàn Hà Nội

Khái niệm Cách mạng công nghiệp lần thứ tư hay công nghiệp 4.0 (Industry 4.0) bắt đầu xuất hiện từ năm 2013, xuất phát từ một báo cáo của chính phủ Đức đề cập đến cụm từ này nhằm nói tới chiến lược công nghệ cao, điện toán hóa ngành sản xuất mà không cần sự tham gia của con người. Đến năm 2016, công nghiệp 4.0 trở thành chủ đề chính của Diễn đàn Kinh tế Thế giới lần thứ 46 tại thành phố Davos-Klosters của Thụy Sĩ. Bản chất của công nghiệp 4.0 là dựa trên nền tảng công nghệ số và tích hợp tất cả các công nghệ thông minh để tối ưu hóa quy trình, phương thức sản xuất; nhấn mạnh những công nghệ

đang và sẽ có tác động lớn nhất, đó là trí tuệ nhân tạo, máy tính siêu thông minh, công xưởng thông minh, công nghệ nano, công nghệ sinh học... Công nghiệp 4.0 là xu hướng hiện tại của tự động hóa và trao đổi dữ liệu trong công nghệ sản xuất. Nó bao gồm các hệ thống mạng vật lý, mạng Internet kết nối vạn vật và điện toán đám mây. Công nghiệp 4.0 không chỉ là về các máy móc, hệ thống thông minh và được kết nối, mà còn có phạm vi rộng lớn hơn nhiều. Đồng thời là các làn sóng của những đột phá xa hơn trong các lĩnh vực khác nhau từ mã hóa chuỗi gen cho tới công nghệ nano, từ các năng lượng tái tạo tới tính toán lượng tử. Cũng như những cuộc cách mạng trước đó, cách mạng công nghiệp 4.0 đã tác động tới mọi mặt của đời sống xã hội với những mức độ và chiều hướng khác nhau. Các sáng chế và tiến bộ khoa học có mặt ở khắp các lĩnh vực, như trí tuệ nhân tạo.... tác động đến hầu hết các ngành với một tốc độ nhanh, đặc biệt là kinh tế.

Việt Nam là một quốc gia đang phát triển, do đó, nỗ lực tiếp nhận cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 sẽ là một đòn bẩy phát triển để thay đổi đất nước. Đến nay, công nghiệp 4.0 đã có nhiều ảnh hưởng và tạo ra nhiều thay đổi đối với các doanh nghiệp ở Việt Nam, rất nhiều các doanh nghiệp đã áp dụng công nghệ tiên tiến, tự động và robot vào dây chuyền sản xuất của mình. Trong những năm gần đây, các doanh nghiệp công nghệ cao cũng xuất hiện phổ biến ở Việt Nam, chẳng hạn trong lĩnh vực công nghệ thông tin – viễn thông, lĩnh vực cơ khí chế tạo, công nghiệp ô tô... với các sản phẩm dịch vụ được định hướng để tạo nền tảng phát triển kinh tế tri thức, thực hiện các yêu cầu của Cách mạng công nghệ 4.0.

Hà Nội là trung tâm kinh tế lớn, trọng điểm của cả nước, là nơi hội tụ nhiều cơ hội để phát triển một nền kinh tế năng động, đặc biệt là khu vực các doanh nghiệp tư nhân nói chung và hệ thống các DNNVV nói riêng. Cách mạng công nghiệp 4.0 đã có tác động mạnh tới các doanh nghiệp ở Hà Nội, nhất là các

DNNVV. Những đòi hỏi về đổi mới phương thức hoạt động, đổi mới về công nghệ sản xuất và kinh doanh cũng như thách thức về công nghệ, về cạnh tranh trong bối cảnh mới đã làm cho các DNNVV thay đổi đáng kể. Có nhiều doanh nghiệp công nghệ cao ra đời với các sản phẩm dịch vụ ngày càng hiện đại đáp ứng được nhu cầu tiêu dùng của xã hội mới. Hệ thống tổ chức, quản lý của các doanh nghiệp cũng dựa trên công nghệ số, quản lý trực tuyến trở lên phổ biến. Có thể thấy các doanh nghiệp đều năng động và nhạy bén hơn, ứng dụng công nghệ cao ngày càng nhiều. Các doanh nghiệp đăng ký thành lập mới hoạt động đa dạng trong nhiều lĩnh vực. Tuy nhiên, cách mạng công nghiệp 4.0 cũng mang đến cho các DNNVV những khó khăn, thách thức nhất định. Đó là trình độ quản lý cũng như chuyên môn của người lao động cần phải được đào tạo lại để có thể đáp ứng được yêu cầu cạnh tranh trong thời đại trí tuệ nhân tạo (AI) và tự động hóa đang chiếm lĩnh [3]. Thách thức nữa là vốn và quy mô của các doanh nghiệp này vẫn còn bị hạn chế nên khó khăn ứng dụng những công nghệ mới vào hoạt động, sản xuất. Trong xu thế hội nhập sâu rộng, các doanh nghiệp nước ngoài được trang bị hiện đại, các sản phẩm nhập khẩu cũng đa dạng với hàm lượng công nghệ và giá trị phục vụ cao thì các doanh nghiệp trong nước nói chung và các DNNVV ở Hà Nội nói riêng đã và đang phải đối mặt với áp lực cạnh tranh rất lớn ngay chính trên “sân nhà”. Những rào cản về pháp lý và thủ tục hành chính cũng là một yếu tố gây ra những khó khăn cho hoạt động của các doanh nghiệp tư nhân nói chung. Thực trạng này đòi hỏi phải có những giải pháp hiệu quả và kịp thời từ cơ quan chức năng Thành phố và các bên liên quan để phát triển các DNNVV trên địa bàn.

3.2. Các giải pháp phát triển hệ thống DNNVV trên địa bàn thành phố Hà Nội trong bối cảnh cách mạng công nghiệp 4.0

Để tháo gỡ những rào cản và tạo điều kiện thúc đẩy phát triển hệ thống DNNVV trên địa

bàn Thành phố, trong những năm qua Hà Nội đã triển khai các chính sách hỗ trợ DNNVV. Hiện nay, thành phố Hà Nội đang triển khai nhiều giải pháp đồng bộ để hỗ trợ khởi nghiệp, hỗ trợ cộng đồng DNNVV phát triển. Tuy nhiên, từ những phân tích về thực trạng phát triển của các DNNVV trên địa bàn thành phố Hà Nội trong bối cảnh cách mạng công nghiệp 4.0 cho thấy để các DNNVV có thể phát triển mạnh, thích ứng được với bối cảnh mới thì Hà Nội cần có những giải pháp mới hữu hiệu hơn.

Một là, để đẩy mạnh công tác hỗ trợ các DNNVV theo Luật DNNVV (chính thức có hiệu lực từ 01/01/2018) Ủy ban nhân dân Thành phố cần chỉ đạo Sở Kế hoạch và Đầu tư xây dựng đề án hỗ trợ khởi nghiệp đổi mới sáng tạo; chú trọng vào các giải pháp thủ tục hành chính, xây dựng 3 cơ chế chính sách hỗ trợ việc thành lập doanh nghiệp do Sở Kế hoạch và Đầu tư đề xuất gồm: hỗ trợ thông tin đăng ký thành lập doanh nghiệp; cấp dấu lần đầu cho các doanh nghiệp mới thành lập và hỗ trợ chuyển phát nhanh hồ sơ doanh nghiệp đến tận tay doanh nghiệp. Việc Thành phố đơn giản hóa thủ tục hành chính bằng cách đẩy mạnh cải cách thủ tục hành chính trên tất cả các lĩnh vực như đăng ký doanh nghiệp, giấy phép kinh doanh, thuế, hải quan, đất đai, xây dựng.... sẽ tạo ra đòn bẩy phát triển rất lớn cho các DNNVV trên địa bàn.

Hai là, Thành phố cần tiếp tục hỗ trợ DNNVV tiếp cận tín dụng thông qua triển khai hoạt động bảo lãnh tín dụng cho DNNVV; đẩy mạnh giới thiệu nguồn vốn cho vay, chủ động tiếp cận với chủ đầu tư để tìm hiểu nhu cầu, hướng dẫn chủ đầu tư hoàn thiện hồ sơ vay vốn... Ngoài ra, Sở Kế hoạch và Đầu tư cũng cần có những đề xuất hỗ trợ về ứng dụng công nghệ mới cho các DNNVV. Trên cơ sở đó, các DNNVV có điều kiện về vốn để mở rộng quy mô sản xuất, đầu tư công nghệ mới cho sản xuất, kinh doanh và xây dựng chiến lược dài hạn cho doanh nghiệp.

Ba là, Thành phố cần triển khai trợ giúp các thông tin về thị trường, giúp các DNNVV khai thác thị trường đầu ra hiệu quả. Thị trường đầu ra giữ vai trò quyết định đối với hoạt động và phát triển của doanh nghiệp [4]. Việc minh bạch thông tin thị trường chính là yếu tố quan trọng giúp cho các DNNVV có thể xác định được chiến lược phát triển của mình. Hà Nội, bản thân thành phố này cũng đã là một thị trường tiêu thụ rất lớn đối với các sản phẩm hàng hóa, dịch vụ nói chung và các sản phẩm của các doanh nghiệp trên địa bàn Thành phố nói riêng. Do đó, với sự hỗ trợ từ phía các nhà quản lý của thành phố, các DNNVV trên địa bàn sẽ có đầy đủ điều kiện thuận lợi để phát triển thị trường cũng như nâng cao năng lực cạnh tranh cho các sản phẩm của mình.

Bốn là, Thành phố cần bố trí kinh phí hàng năm để triển khai các chương trình đào tạo nguồn nhân lực cho các DNNVV. Tổng số doanh nghiệp được tham gia đào tạo hàng năm đạt khoảng 15.000 doanh nghiệp. Năm 2019, thành phố bố trí khoảng 21 tỷ đồng để thực hiện 5 chương trình đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực cho doanh nghiệp trên địa bàn. Việc này tạo điều kiện rất lớn cho việc phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao cho các DNNVV trên địa bàn Thành phố.

Năm là, trong bối cảnh cách mạng công nghiệp 4.0, thời đại của trí tuệ nhân tạo, số hóa và kết nối không giới hạn, Thành phố cần có chiến lược xây dựng cơ sở dữ liệu online để kết nối hợp tác giữa các bên có liên quan giúp hỗ trợ cho các DNNVV trên cơ sở học hỏi những kinh nghiệm của các nước phát triển trên thế giới. Việc tăng cường đối thoại, kết nối giữa các bên không chỉ tạo cơ hội để các DNNVV có thể tiếp cận, kêu gọi vốn đầu tư mà còn giúp các doanh nghiệp này có thể tiếp cận các công nghệ mới, có nguồn thông tin cập nhật về thị trường đầu vào cũng như thị trường tiêu thụ. Thông qua kênh đối thoại, các DNNVV cũng có thể phản ánh những khó khăn, rào cản trong quá trình phát triển của

mình một cách nhanh nhất tới các cơ quan quản lý [5]. Từ đó, sẽ có những giải pháp hiệu quả, kịp thời từ các bên có liên quan.

4. Kết luận

Cách mạng công nghiệp 4.0 đã mở ra một kỷ nguyên phát triển mới, nó đã xóa đi ranh giới giữa thế giới vật thể, thế giới số hóa và thế giới sinh học. Dưới tác động của cách mạng công nghiệp 4.0, đòi hỏi các nền kinh tế nói chung, các loại hình doanh nghiệp nói riêng đều phải thích ứng một cách sáng tạo và kịp thời để tồn tại và phát triển bền vững. Là trung tâm kinh tế lớn của khu vực phía Bắc, sự phát triển của hệ thống DNNVV trên địa bàn thành phố Hà Nội sẽ mang lại những bước phát triển quan trọng cho tăng trưởng kinh tế Thành phố nói riêng và phát triển kinh tế đất nước nói chung trong bối cảnh cách mạng 4.0 đang tạo ra những cơ hội và thách thức lớn. Do đó, việc phân tích đúng thực trạng phát triển, đánh giá kịp thời những tác động của cuộc cách mạng lần thứ tư đối với các DNNVV và áp dụng những giải pháp hữu hiệu để thúc đẩy sự phát triển của các doanh nghiệp này trên địa bàn thành phố Hà Nội trong bối cảnh mới là hoàn toàn cần thiết.

TÀI LIỆU THAM KHẢO/ REFERENCES

- [1]. A. Cam, "Hanoi encourages strong development of the private economy," *Enternews.vn*, July 5, 2018. [Online]. Available: <https://enternews.vn/ha-noi-khuyen-khich-phat-trien-manh-kinh-te-tu-nhan-132085.html/>. [Accessed June 5, 2020].
- [2]. C. T. Ngo, "The private economy in the socialist market economy in Vietnam today," *TNU Journal of Science and Technology*, vol. 201, no. 08, pp. 165-169, 2019.
- [3]. T. V. H. Tran, *Industrial Revolution 4.0 - Issues for Vietnam's socio-economic development and international integration*. National Political Publishing House, Hanoi, 2018.
- [4]. M. E. Gerber, *E-Myth: To build effective businesses*. Social Labor Publishing House, Hanoi, 2011.
- [5]. V. D. Nguyen, "Development solutions private economy of Thai Nguyen province," *TNU Journal of Science and Technology*, vol. 201, no. 08, pp. 185-189, 2019.